

چالش‌ها و ضرورت‌های ساخت عروسک‌های دارای محدودیت فیزیکی در کشور

عروسک‌های معلول، همبازی می‌خواهند

گزارش

ما پیش از این و در گزارشی تحت عنوان «عروسک من هم ضعف دارد» در شماره ۳۰۷ هفته‌نامه (در تاریخ سوم آبان‌ماه) به تأثیر عروسک‌های معلول در عادی‌سازی مقوله معلولیت پرداختیم. استقبال از آن گزارش و حواشی نیک آن سبب شد تا در این شماره با مدیرکل سرگرمی‌های سازنده و بازی‌های رایانه‌ای کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان و یک عروسک‌ساز با هدف بیان ضرورت‌ها و چالش‌های پیش روی عروسک‌سازان و نقش سازمان‌های اثرگذار در این زمینه گفت‌وگو کنیم که حاصل آن را در ادامه خواهید خواند.

مهین داوری

روزنامه‌نگار

روانشناسان و کارشناسان علوم رفتاری معتقدند که باید تفاوت انسان‌ها از همان عوان به کودکان آموزش داده شود. آنها باید بدانند که انسان‌ها می‌توانند تفاوت داشته باشند و این مسأله‌ای غیرعادی نیست. انسان‌ها می‌توانند در کنار تفاوت رفتاری، تفاوت‌های جسمی هم داشته باشند. بنابراین همانگونه که مشاغل مختلف به کمک عروسک به کودکان معرفی می‌شوند از همین امکان نیز باید استفاده شود تا موضوع معلولیت به بچه‌ها آموزش داده شود و آنان به این درک برسند که تفاوت، چیزی از انسانیت افراد نمی‌کاهد.

کاهش چالش‌های حوزه معلولیت

زینا قاسم‌پور یکی از خالقان عروسک‌های متفاوت جسمی (دارای معلولیت) در گفت‌وگو با آتی‌هنو گفت: «به دلیل تفاوت جسمی‌ام همیشه فرهنگسازي در زمینه معلولیت به منظور کاهش چالش‌های پیش روی معلولان یکی از دغدغه‌های من بود و همین مسأله در من انگیزه‌ای قوی برای ساخت عروسک‌های متفاوت ایجاد کرد.» قاسم‌پور افزود: «به موازات ساخت و عرضه عروسک‌ها به بازار، نمایش‌های عروسکی را نیز با دست‌ساخته‌های خودم در جهت عادی‌سازی معلولیت اجرا می‌کنم.» وی با تأکید بر اینکه در آغاز این مسیر است، در بیان مشکلات خود گفت: «مشکل خاصی غیر از کمبود بودجه وجود ندارد و اگر سازمان‌های مرتبط تولیدکنندگان را بیشتر مورد حمایت قرار دهند، مشکلات کم و کمتر می‌شود.» این عروسک‌ساز یکی از چالش‌های جدی پیش‌روی تولیدکنندگان عروسک‌های معلول را بی‌رغبتی جامعه به این نوع از اسباب‌بازی‌ها خواند و افزود: «هنوز مردم نسبت به خرید این نوع از عروسک‌ها مقاومت نشان می‌دهند و همین مسأله مسئولیت عروسک‌سازان را دوچندان می‌کند تا برای نهادهای

مشکل خاصی غیر از کمبود بودجه وجود ندارد و اگر سازمان‌های مرتبط تولیدکنندگان را بیشتر مورد حمایت قرار دهند، مشکلات کم و کمتر می‌شود

نکته

ضرورت سنجش اثربخشی دهکده سلامت

به گفته یک روانشناس، در صورت سنجش هزینه اثربخشی ایجاد «دهکده سلامت» می‌توان به خروجی آن امیدوار بود؛ در غیر این صورت خروجی چندانی نخواهد داشت.

علی قائدنیای جهرمی گفت: «برخلاف پروژه‌های پیشین، عملاً هزینه‌ای کلانی برای اجرای پروژه «ایجاد دهکده سلامت» در نظر گرفته شده؛ حال پرسش این است که آیا برای معتاد متجاهری که تمایل به ترک ندارد، هزینه کردن در این سطح منطقی است؟ آیا برخی تمایل دارند برای پروژه‌های هزینه کنند که خروجی چندانی نداشته باشد؟»

وی با مرور بر تاریخچه ایجاد اولین کمپ در سال ۱۹۶۷ در ایالات متحده آمریکا یادآور شد: «در آن سال اولین کمپ با عنوان «مزرعه‌ای برای معتادان» با برخورداری از امکانات، تجهیزات، غذا و جای خواب مناسب و... تشکیل شد، اما پس از مدتی حذف شدند. پس اگر هزینه کردن، اثربخشی مطلوبی داشت؛ چرا حذف شدند؟»

قائدنیای جهرمی افزود: «در شرایط کنونی که با رشد روزافزون مصرف مسود صنعتی روبه‌رو هستیم که اغلب نیازی به کمپ و سم‌زدایی به شیوه سنتی ندارند، به نظر می‌رسد در سایه بی‌توجهی به علل روانشناختی مصرف این مواد، احتمال اینکه ایجاد دهکده سلامت دستاورد قابل دفاعی نداشته باشد، بسیار بالاست؛ همچنانکه در شرایط کنونی مسئولان از غیراثربخش بودن مراکز ماده ۱۶ ترک اعتیاد بسیار سخن می‌گویند.»

این آسیب‌شناس اجتماعی بیان کرد: «مواد مخدری مانند شیشه، گل و مانند آن عامل اصلی بیماری‌زا نیست؛ آنچه که فرد را به سمت مصرف مواد ترغیب می‌کند، پاداش‌هایی است که فرد را به دریافت مواد اجبار می‌کند؛ گاه افراد پس از ورشکستگی، طلاق و یا فروپاشی خانواده و یا کسب لذت بیشتر و... به مصرف مواد روی می‌آورند.»

علی قائدنیای جهرمی تصریح کرد: «با توجه به اینکه درمان اعتیاد در کشور در قبضه باندهایی خاص است و فرد معتاد برای آنها منبع درآمد است و اصل درمان را به انحصار گرفته‌اند و هیچ تلاشی ندارند که تعداد معتادان کمتر شود؛ جا دارد به جای هزینه‌های کلان مشابه مراکز ماده ۱۶ و یا دهکده سلامت، شناسایی، نظارت و برخورد با این گروه‌ها و باندها نیز در اولویت قرار گیرد. همچنین با نگاهی زیرساختی و شناسایی عوامل اصلی اعتیاد، به پیاده‌سازی شیوه‌های درمانی اعتیاد مبادرت شود که در صورت تحقق این موارد، ما شاهد شکل‌گیری اقدامات مفیدتر و اثربخش‌تر خواهیم بود.»

تأسیس دهکده‌ها یا شهرهایی برای بازگرداندن معتادان متجاهر به جامعه خبری بود که به تازگی از سوی سردار حسین رحیمی، رئیس پلیس پایتخت در دیدار از یک مرکز بازپروری اعلام و عنوان شد که تلاش می‌شود در این شهرها یا دهکده‌های سلامتی که برای معتادان متجاهر طراحی شده، آنها را با یک شیب ملایم به جامعه بازگرداند.

پرورش فکری کودکان و نوجوانان در گفت‌وگو با آتی‌هنو گفت: «امروزه در جهان با تکیه بر اصول بنیادین ارزش‌های انسانی، برابرسازی فرصت‌ها برای تمام اقشار جامعه با شرایط ویژه و منحصر به فرد یکی از ارکان مهم توسعه است؛ از این رو ایجاد فرصت‌های برابر و برنامه‌های عدالت‌محور به کارایی بیشتر و انگیزه‌بخشی معلولان منجر خواهد شد.» محسن حموله تصریح کرد: «در کشور ما این رویکرد به رغم نگرش ارزشمادر ناشی از جهان‌بینی اسلامی حاکم بر فضای عمومی جامعه و ساختار سیاسی-حقوقی آن، چندان مورد توجه قرار نگرفته و تنها با نگاه حمایت‌محورانه، در شرایط مختلف قوانین و مقرراتی مختص معلولان تدوین و تصویب می‌شود که به دلایل مختلف نتوانسته در جهت تحقق اهداف موردنظر و مندرج در اصول قانون اساسی و حتی آموزه‌های متعالی دینی، مؤثر واقع شود.» وی بر ضرورت فراهم‌سازی تمهیدات لازم طراحی و ساخت عروسک‌هایی با ویژگی‌های افراد توان‌یاب تأکید کرد و افزود: «سازمان‌ها و نهادهای مرتبط با کودکان و نوجوانان باید تمهیداتی در این زمینه ببندیشند؛ چرا که کودکان با نیازهای ویژه همواره در محیط‌های مختلف با شرایط نابرابر و انسان‌های متفاوت مواجه می‌شوند و خود را در اقلیت و باتوان کمتر ارزیابی می‌کنند.»

مراکز فراگیر برای کودکان خاص

مدیرکل سرگرمی‌های سازنده و بازی‌های رایانه‌ای کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان با مرور بر اقدامات کانون در این زمینه گفت: «بیش از ۲۰ سال است که کانون پرورش فکری کودکان و نوجوان در کنار مراکز فرهنگی و هنری خود در هر استان مراکزی تحت عنوان «مراکز فراگیر» را تأسیس و راه‌اندازی کرده است که در آنها کودکان و نوجوانان با نیازهای جسمی ویژه و معلول در کنار سایر کودکان و نوجوانان به صورت شرایط کاملاً مساوی از برنامه‌ها و فعالیت‌های فرهنگی و هنری کانون بهره‌مند می‌شوند و مربیان کانون هم در این زمینه به صورت تخصصی آموزش می‌بینند. این روش و تفکر کارشناسی در تولید محتوایز در کانون مدنظر است و در این سال‌ها برای این گروه از کودکان و نوجوانان تولیداتی نیز داشته‌ایم، اما اندک است و باید توجه بیشتری از سوی کانون و سایر سازمان‌ها صورت گیرد.» وی ادامه داد: «مراکز فراگیر کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان در این سال‌ها میزبان کودکان و نوجوانانی بود که دارای نیازهای ویژه هستند. کودکان و نوجوانان نابینا، ناشنوا و دارای محدودیت‌های جسمی-حرکتی و... در سراسر ایران می‌توانند با مراجعه به این مراکز از امکانات فرهنگی-هنری آنها بهره‌مند شوند.»

حموله عدم تفکیک اعضای کودکان و نوجوانان را از ویژگی‌های برجسته این مراکز خواند و افزود: «در این مراکز کودکان با ویژگی‌های متفاوت از امکانات برابری برخوردار هستند و به موازات این تعامل با تفاوت‌های یکدیگر نیز آشنا می‌شوند؛ تا آنجا که اجرای تئاترهای مشترک، فعالیت‌های هنری و... با مشارکت تمام اعضا صورت می‌گیرد.» وی یادآور شد: «تولید عروسک‌هایی که دارای ویژگی‌های خاص افراد توان‌یاب باشند و همین‌طور ساخت تجهیزات فکری، آموزشی یا کمک‌آموزشی مرتبط با آنها به بهبود نگرش افراد عادی نسبت به آنها تا حدی کمک می‌کند؛ وجود اسباب‌بازی‌های شبیه آنها سبب می‌شود آنها کمتر احساس تفاوت و کم‌توانی داشته باشند و تا حدودی از سرخوردگی‌های ناشی از حس متفاوت بودن آنها کاسته می‌شود.»

قوانین حوزه معلولیت مؤثر واقع نشده‌اند

مدیرکل سرگرمی‌های سازنده و بازی‌های رایانه‌ای کانون

آمادگی کانون برای تولید مشترک

مدیرکل سرگرمی‌های سازنده و بازی‌های رایانه‌ای کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان تأکید کرد: «اداره کل سرگرمی‌های کانون پرورش فکری بارها آمادگی کرده خود را در جهت تولید مشترک بازی با تولیدکنندگان و یا سازمان‌ها و نهادهای دولتی اعلام کرده و حاضر به هرگونه همکاری در این زمینه است؛ به عنوان نمونه بازی رومیزی «حامی ایمنی» حاصل همکاری سازمان آتش‌نشانی شهر تهران با کانون است و در قالب این بازی مباحث آموزشی که کودک و نوجوان باید از تلاشگران آتش‌نشان بداند را آموزش می‌بیند و با بازی رومیزی «سفالگر» که با یک شرکت خصوصی تولید مشترک شده و این بازی توجه به میراث فرهنگی و آموزش هنر صنایع دستی و سفالگری را به کودکان یادآور می‌شود.» حموله در پاسخ به شیوه‌های مناسب ارزیابی محصول تولیدی عنوان کرد: «تمامی تولیدات کانون همانند کتاب، فیلم، سرگرمی و... برای مراکز کانون ارسال می‌شود تا اعضا کودک و نوجوان از آنها استفاده کنند و نقاط قوت و ضعف تولیدات نیز توسط مربیان و اعضا احصاء می‌شود. در مراکز کانون نیز جلساتی با حضور کودکان به منظور نقد کتاب یا محصول تولیدی برگزار می‌شود و این مسأله فرصت بسیار مناسبی برای تولیدکنندگان اسباب‌بازی ایرانی با سازمان‌هایی که با کانون تولید مشترک دارند، ایجاد می‌کند تا از نظرات مخاطب خود در زمینه طراحی، مواد اولیه و بسته‌بندی بازی مطلع شوند که اگر تمایلی به تجدید تولید بازی‌ای وجود دارد با معایب کمتری این مهم تداوم یابد.» وی در پاسخ به ارزیابی کانون در خصوص نتایج نظرسنجی‌های حوزه تولید سرگرمی و اسباب‌بازی‌ها در کشور گفت: «کنته بسیار مهمی که باید مورد توجه تمام مسئولان، خانواده‌ها و دست‌اندرکاران قرار گیرد، تغییر نگرش و نگاه به اسباب‌بازی به عنوان یک مقوله بسیار مهم و فرهنگی است.» حموله افزود: «ما باید در این حوزه از طریق وزارتخانه‌های فرهنگ و ارشاد اسلامی، آموزش و پرورش، صمت، سازمان صدا و سیما، سازمان ملی استاندارد و مجلس شورای اسلامی و... در اندیشه کمک به تولیدکننده ایرانی باشیم. وزارت آموزش و پرورش باید دوره‌های آموزشی ویژه مشاوران، مربیان و معلم‌ها برنامه‌ریزی کند تا بحث انتقال مفاهیم آموزشی و تربیتی از طریق بازی را فراگیرد و سازمان صدا و سیما نیز برنامه‌هایی را در راستای معرفی و حمایت از تولید ایرانی بسازد و اسباب‌بازی‌های خوب و مفید را به خانواده‌ها معرفی کند.»

کمبود متخصص طراحی اسباب‌بازی

مدیرکل سرگرمی‌های سازنده و بازی‌های رایانه‌ای کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان در ادامه کمبود نیروی متخصص و کاربلد را چالش جدی این حوزه در کشور دانست و افزود: «رشته طراحی اسباب‌بازی چند سالی است که از سوی دبیرخانه شورای نظارت بر اسباب‌بازی در حال پیگیری است اما کم‌اکنون اجرا نشده و باید مراکز علمی و آموزشی و دانشگاه‌ها در این زمینه تدبیری ببندیشند.» حموله با اشاره به تیراژ پایین تولید در کشور عنوان کرد: «اگر میزان تولید افزایش یابد باید به منظور قرارگیری محصولات در سبد خرید اندیشه و تدبیری متناسب صورت گیرد.» وی تأکید کرد: «اگر در تولید اسباب‌بازی‌ها به گروه‌های سنی هدف، نوع مواد اولیه و اندازه قطعات، رنگ و طیف‌های رنگی متناسب با هررده سنی و زمینه‌های فرهنگی توجه شود، قطعا نه تنها اسباب‌بازی و سرگرمی‌های تولیدی با اقبال مخاطبان مواجه می‌شوند بلکه به مرور اثرگذاری آنها در تفهیم بسیاری از مفاهیم و ارزش‌های فرهنگی و اجتماعی و... پررنگ‌تر خواهد شد.»

رئیس انجمن مددکاری اجتماعی پیشنهاد داد

قرارگیری دانش آموزان استثنایی در اولویت بودجه

گزارش

رئیس انجمن مددکاری اجتماعی کشور تأکید کرد دانش آموزان استثنایی به دلیل شرایط خاصی که دارند باید در اولویت اختصاص بودجه قرار گیرند. سیدحسین موسوی چلک افزود: «یکی از حوزه‌های مهم در مجموعه وزارت آموزش و پرورش، سازمان آموزش و پرورش استثنایی است. این سازمان با افراد و گروه‌های خاصی سروکار دارد، افرادی که در شرایط خاصی به سر می‌برند.»

وی ادامه داد: «طبق قانون، حمایت از حقوق افراد دارای معلولیت و وظایف قانونی سازمان آموزش و

رئیس انجمن مددکاری اجتماعی کشور تأکید کرد دانش آموزان استثنایی به دلیل شرایط خاصی که دارند باید در اولویت اختصاص بودجه قرار گیرند. سیدحسین موسوی چلک افزود: «یکی از حوزه‌های مهم در مجموعه وزارت آموزش و پرورش، سازمان آموزش و پرورش استثنایی است. این سازمان با افراد و گروه‌های خاصی سروکار دارد، افرادی که در شرایط خاصی به سر می‌برند.»

وی ادامه داد: «طبق قانون، حمایت از حقوق افراد دارای معلولیت و وظایف قانونی سازمان آموزش و

بر روی کیفیت آموزش و ظرفیت‌سازی‌های جدید برای مخاطبان و دانش آموزان جدید تأثیر می‌گذارد. همچنین روی آموزش و پرورش استثنایی نیز تأثیرگذار است و سایر فعالیت‌های این حوزه نیز اثرات منفی را در یافت می‌کنند.»

رئیس انجمن مددکاری ایران گفت: «ما باید این نکته را در نظر داشته باشیم که بسیاری از این افراد ممکن است از شرایط مالی خوبی برخوردار نباشند، بنابراین توجه به این سازمان و بودجه آن، یکی از انتظاراتی است که ما در حوزه مددکاری اجتماعی برای یکی از گروه‌های هدف خود داریم.»